

Priloga: Rzd-01-12-00006-01

Datum: 25.4.2012

opis enote žive kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00004**

Ime enote: **Obhodi pustnih oračev**

Sinonimi imena enote:

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **šege in navade**

Podzvrsti:

letne šege

Tipološka gesla:

pustovanje, maskiranje, izdelava mask

Kratek opis:

Obhodi pustnih oračev so obhodna šega v severovzhodni Sloveniji. Pustni orači s plesom kurentov, šalami, z norčijami, glasbo, obrednim oranjem in s starim ritualnim voščilom voščijo domačinom zdravje in bogat pridelek.

Opis:

Pustni orači so del pustne tradicije na širšem ptujskem območju (Ptujsko in Dravsko polje, Slovenske gorice in Haloze). Pustne obhode praviloma opravijo od pustne sobote do pustnega torka. Na kmečkem dvorišču zaorjejo simbolično brazdo in posejejo seme za debelo repo in dobro letino na polju. Najprej priteče k hiši vodilni – prvi kurent (korant) in vpraša gospodarja, ali bodo dali orati. Ko dobi privoljenje, z zamahom jezevke pokliče orače. Pokač s pokanjem napove njihov prihod, konjiči vlečejo okrašen plug, kurent pluži, spremljevalni kurenti skačejo in zganjajo hrup z zvonci, pobirač pa poseje seme in pobere darove (jajca, klobase, pijačo, denar) za opravljeno delo. Po končanem oranju jih domači pogostijo. Če orači pri hiši niso dobrodošli, se kurent povalja po tleh in s tem napove hišnim lastnikom nesrečo v prihajajočem letu.

Poleg obhodov v domačem kraju se udeležujejo bližnjih pustnih prireditev in sprevodov na Ptuju, v Vidmu, Cirkulanah, itd., obiščejo pa tudi druge kraje in prireditve v Sloveniji in tujini. Izjema so orači iz Zgornjega Gruškovja, ki nastopajo samo na domačem območju.

Skupino oračev sestavljajo pokač (pokar, pokač), pobirač (sejavec, baba), dva ali trije pari konjičev (kujeki, kojiči), plužar, nekaj kurentov (korantov) in muzikant. Pokači in konjiči z okrašenimi kapami so praznje oblečeni, pobirači pa so odeli v stara moška ali ženska oblačila. Skupine spremljajo rogati ali pernati kurenti. V zadnjih letih sta se skupinam pridružila še gospodar in gospodinja, kar je posledica nastopov na pustnih prireditvah, ko morajo zaigrati šego na mestnih ulicah. Na pustnih prireditvah se jim običajno pridruži še rusa s pobiračem.

Obhodno šego pustnih oračev, ki je močno zasidrana v pustnem času (fašenku), nekateri raziskovalci povezujejo z ostanki antičnih kultov v bližnjem Poetoviu. V primerjavi s prvo polovico 20. stoletja je današnje število oračev precej manjše. V

prvi polovici 20. stoletja so bili oblečeni v stara oblačila, konjiči pa so imeli stožčaste kape ali klobuke, okrašene s papirnatimi trakovi in rožami. Kurenti so imeli kape in plašče sešite iz ostankov različnih kož. Tudi pravi kravji zvonci so bili redkost, največ je bilo narejenih iz zavrženih pločevink ali pa so bili domač kovaški izdelek. Pomemben vzrok za pustno oranje je bil tudi zaslužek. Ker je bilo življenje zelo težavno, so tako prišli do kakšnega priboljška (jajca, klobase, pijača) in denarja, ki ga je povsod primanjkovalo. Zato so imeli orači stalna ozemlja, ki so jih budno varovali pred drugimi skupinami. Kadar je katera od skupin zašla na sosednje ozemlje, so nastali tudi prepiri in pretepi. Zlasti hudo je bilo, če se je mlajša skupina srečala s starejšimi, ki so mlajše neusmiljeno pregnali in jim raztrgali opremo. Premaganim so odvzeli zbrane darove, kape in predvsem zvonce.

Leta 1845 orače v svojem zapisu prvi omenja Anton Krempl. Prvo znano upodobitev skupine ptujskopoljskih oračev pa je leta 1880 kot grafiko objavil Jurij Šubic v knjigi *Die osterreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*.

Datacija:

druga četrtina 19. stol., 1845 (omemba), zadnja četrtina 19. stol., 1880 (omemba)

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **VELIKI OKIČ (VIDEM)**

Opis lokacije:

Ptujsko polje, Dravsko polje, Slovenske gorice, Haloze

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **574630** X: **131540**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00004.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Miran Krajnc, 2004

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja žive dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za živo dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož**

Strokovna področja:

etnologija, etnomuzikologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register žive kulturne dediščine:

Izdelovanje papirnatih rož (EID 02-00009)

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Pokrajinski muzej Ptuj - Ormož

9. UTEMELJITEV VPISA

Skupine oračev vsaj enkrat letno združijo ljudi v skupnem pričakovanju in veselju. Njihovo pojavo, zlasti pisana oblačila, ples korantov, šale, norčije, glasbo, obredno oranje in staro ritualno voščilo za zdravje in bogat pridelek ljudje dojemajo kot kulturno dobrino. Kljub vedno manjšemu zanimanju mladih za sodelovanje v pustnih skupinah sta ohranjanje in prenašanje izročila iz roda v rod še vedno močno prisotna in prepoznana v širšem geografskem prostoru.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **25.4.2012**

Št.: **Rzd-01-12-00006-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-12-00006-11-01

Datum: 25.4.2012

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00004**

Ime enote: **Obhodi pustnih oračev**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **4**

Orači Okič, Etnografsko društvo Orači Okič

Veliki Okič 2, 2285 Zgornji Leskovec

<http://obcina.videm.si/turizem/folklorna/okic/default.aspx>

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine)

Etnografsko društvo Orači Okič je leta 1993 začelo oživljati tradicionalni pust ali fašenk. Sedež društva je v stari cimprači, Mlakarjevi preši v Velikem Okiču, kjer hranijo korantije in drugo pustno opremo in kjer se redno sestajajo. Člani društva po ustnem in pisnem izročilu sami izdelujejo maske za lastne potrebe. Sodelujejo z drugimi pustnimi skupinami v Sloveniji, z raziskovalci in s haloško razvojno agencijo Halonga.

V društvu delujeta dve sekciji: orači s koranti, kujeki, pokačem in z babo ter rusa z godcem in gonjačem. Med koranti izstopata zajčji in kozji korant, izdelana iz zajčje in kozje kože. Maski sta bili značilni za večino haloških korantov, danes pa ju izdelujejo le še člani Etnografskega društva Orači Okič.

Leta 2006 jim je Slovensko etnološko društvo podelilo Murkovo listino za zasluge pri ohranjanju in varovanju kulturne dediščine.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **VELIKI OKIČ (VIDEM)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **574412** X: **132803**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00004.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Miran Krajnc, 2004

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **25.4.2012**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-12-00006-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI